

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

Зашто је неолиберализам и на унутрашњем и на међународном плану пропао? Ово питање постављам и из личних разлога: неки од мојих најбољих пријатеља су неолиберали. Био је то генерацијски пројекат западне „baby-boom“ генерације, који су касније усвојили и други – попут нас из источне Европе или елита у Латинској Америци и Африци. Када данас сретнем своје остареле бејби бумере, који и даље показују готово несмањени жар за неолиберализам, делују ми као идеолошке избеглице из света који је одавно нестао. Они нису с Венере или с Марса; они су са Титаника.

Бранко Милановић

Стварност је срушила неолиберализам

Научно друштво економиста Србије (НДЕС) у сарадњи са Српском академијом економских наука (САЕН), те Економским факултетом Универзитета у Београду организује 4-5 децембар 2025. године научну конференцију „25 година транзиције у Србији“. Организатор ове научне конференције у позивном писму истиче: „Мотивисани жељом да се на научном скупу окупе истраживачи који ће са различитих аспеката размотрити предузете економске, али и политичке реформе у Србији, њихове домете и ограничења, током последње две и по деценије, организујемо ову научну конференцију и позивамо вас да вашим рефератом и учешћем у дискусији дате допринос изучавању ове комплексне и вишеслојне теме.“

Међутим начин како је планирано њено одржавање уверава ме да се наставља пракса НДЕС-а да се, по сваку цену, избегне суштинска расправа и да се онемогуће „непожељна“ мишљења која би да доводе у питање исправност одабраног начина транзиције српске привреде. То уверење ћу касније покушати детаљније да образложим, после две неопходне напомене.

* * *

Кашњење у економској транзицији Србија је могла (и морала) да искористи како би проанализира искуства других, те избегла њихове грешке и лутања

Подсетимо да се са економском транзицијом Србија почиње (2000. године) са деценијским закашњењем у односу на друге постсоцијалистичке земље. Кашњење у економској транзицији Србија је могла (и морала) да искористи како би проанализира искуства других, те избегла њихове грешке и лутања. Нажалост, то није учињено него су поновљене грешке других постсоцијалистичких земаља и реформисање српске привреде базирало се на економској теорији (неокласична економска мисао), стратегији (неолиберална шок терапија) и политици (Вашингтонски договор).

После српске октобарске револуције (2000) нове власти (Демократска опозиција Србије – ДОС) су се одлучиле за Програм радикалних економских реформи у СР Југославији, који је урадила група од 17 аутора (Г 17). Овај програм се базирао на Вашингтонском договору (разрађен од стране Светске банке, ММФ-а и администрације САД – Министарства финансија и USAID, крајем 80-их и почетком 90-их година XX века) у коме стабилизација, либерализација и приватизација чине његове основне елементе. Вашингтонски договор натуран је многим земљама широм света (Латинска Америка, Азија, Африка и европске постсоцијалистичке земље) и оне су примораване да воде економску политику на основу њега. Оперативно се то реализовало преко ММФ-а, а суштински су у томе кључну улогу имале САД.

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

Подсећам да је предговор за књигу Џона Нориса Путања судара: НАТО, Русија и Косово (Collision Course: NATO, Russia and Kosovo), која је објављена 2005. године, написао Строб Талбот – заменик државног секретара САД у периоду 1994-2001, и главни преговарач САД за време НАТО агресије. Код њега је Џон Норис био портпарол за односе са јавношћу и један од америчких преговарача приликом закључивања Војно-техничког споразума и Резолуције 1244. Строб Талбот, у предговору (НАТО као међународна заједница) објашњава праве мотиве НАТО агресије 1999. године на нашу земљу и дословно пише како је „југословенско супротстављање радикалнијим политичким и економским реформама, а не тешко стање косовских Албанаца најбоље објашњење за НАТО рат“.

Они су српску привреду поставили на колосек (трачнице) неоколонијалног модела развоја којима се она и даље котрља, без обзира што се за ових четврт века променило много влада (једну лошу смењује следећа још лошија) али се основни курс (под будним оком богатих и моћни) доследно реализује

Вашингтонски договор, на основу кога су вршене реформе, у својој суштини представља (лепо упаковани) кодификовани програм економског неоколонијализма, који се спроводи у интересу светске олигархије и крупног капитала, те једног уског компрадорског слоја који се формира у земљи. Овим програмом је Србију (као и друге постсоцијалистичке земље) требало лишити власништва над ресурсима којима располаже и довести је у такву дужничку зависност (дужничко ропство) да буде беспоговорни послушник моћних и богатих, а овај простор је третиран, прије свега, као извор јефтине и обесправљене радне снаге, те тржиште за производе и банкарске услуге западних земаља.

Теоријски допринос експерата из Г17 и Демократске странке није везан само за идејну и програмску сферу. Ови академски економисти добили су (после петооктобарске револуције 2000) јединствену шансу да свој програм спроведу у дело будући да су годинама заузимали све кључне економске ресоре у влади. Кључни економски „експерти“ (како су сами себе прогласили) у власти, који су програм реализовали у пракси, били су Мирољуб Лабус, Млађан Динкић и Божидар Ђелић. Они су српску привреду поставили на колосек (трачнице) неоколонијалног модела развоја којима се она и даље котрља, без обзира што се за ових четврт века променило много влада (једну лошу смењује следећа још лошија) али се основни курс (под будним оком богатих и моћни) доследно реализује.

Неолиберализам пропао свуда - сем у главама српских економиста

Пише: Јован Б. Душанић

субота, 29 новембар 2025 01:23

<https://tinyurl.com/25exdqky>

http

s://tinyurl.com/2bk6qbst

После објављивања ове књиге добио сам мејл који је потписао генерални секретар НДЕС-а колега Огњен Радоњић, у коме ме обавештава да је испред НДЕС-а све послове (преглед радова, одређивање рецензената и објављивање Зборни-ка) обавила Катедра

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

за економску теорију и анализу Економског факултета Универзитета у Београду. Посебно наглашава да ме жели уверити, како председник НДЕС-а колега Миодраг Зец и он нису имали никакву улогу у одлуци да мој текст не буде објављен у Зборнику. Захвалио сам се колеги Огњену Радоњићу на мејлу, написавши да свако од нас ради онако како мисли да треба, те да ме много не занима ко је конкретно донео одлуку да се мој рад нађе у „корпи за отпатке“, али да ми је драго да у томе нису учествовали он и колега Миодраг Зец.

НАУЧНО ДРУШТВО ЕКОНОМИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN SCIENTIFIC SOCIETY OF ECONOMISTS

Ако све ово доживљавам ја који води вишедеценијску борбу са неолибералима да се чује и другачији глас од њиховог и они ме на разне начине покушавају да спрече (без обзира што је стварност показала да сам ја, а не они у праву) шта могу очекивати други, поготово млађе колеге.

* * *

У пропратном писму, организатор нас обавештава и да ће „овогодишња конференција имати нешто другачији формат од досадашњих јер ће укључивати четири панела у оквиру којих ће уводничари по позиву одржати уводна излагања након којих ће у оквиру сваког панела бити вођена дискусија“. Панели и уводничари по позиву су: 1. Прва фаза

транзиције у Србији – проф. др Мирољуб Лабус; 2 Социјална политика и реформе у Србији – проф. др Гордана Матковић; 3. Европске интеграције и међународна позиција Србије – Владимир Међак (Европски покрет у Србији); 4. Корупција и квалитет институција у Србији – Немања Ненадић (Транспарентност Србија).

Теме на којима ће се расправљати на трећем и четвртном панелу показује да су се организатори определили за мање важне теме, како би се избегле расправе о много значајнијим питањима. Остаје се и даље у оквирима неолибералне матрице кроз инсистирање на институцијама, фокусу на корупцију и слично, а избегава много важнија расправа, рецимо, о развојној политици, монетарним и банкарским питањима. Европске интеграције и даље су неупитне, пошто „ЕУ нема алтернативу“. На томе се и даље истрајава мада би то аутоматски значило наше одрицање од Косова и Метохије – 22 земаља чланица су признале тзв. Државу Косово, а осталих 5 – Шпанија, Грчка, Румунија, Словачка и Кипар – то нису учиниле (пре свега, због бриге око сопственог територијалног интегритета и сецесионичких покрета), али подржавају одређене облике сарадње и интеграције Косова у европске интеграције. Поред тога, ЕУ интеграције се не доводе у питање и поред чињенице да се она последњих година суочава са озбиљним економским и политичким проблемима и убрзано погоршава свој геополитички положај у свету (о томе ће бити речи и нешто касније).

Царински рат омогућио је Србији да се ослободи велике привредне зависности од

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

Аустроугарске и избори за економски суверенитет, подигне свој међународни углед, консолидује унутрашње прилике у земљи и учврстио самопоуздање народа

Обично се као кључни контра аргумент наводи податак да 60% спољнотрговинске размене остварујемо са ЕУ, те да у таквој ситуацији „ЕУ нема алтернативу“. Подсетимо се да је 1906. година дошло до тзв. „Царинског рата“ (повод је био стварање царинског савеза између Србије и Бугарске из 1905, кога се Србија на захтев Аустроугарске није хтела да одрекне). Када је Аустроугарска забранила увоз из Србије, уследила је одмах одлука Србије да забрани увоз из Аустроугарске. Тада је Србија 86% свога извоза пласирала на тржиште моћног суседа, а на њега је отпадало и 60% увоза. У тим тешким временима српски политичари су своје оштре међустраничке борбе потиснули у други план и уз масовну подршку народа (али и симпатије великог броја земаља) власт у Србији се одлучно супротставља аустроугарском диктату и на прво место ставља национални интерес – борбу за економску независност од моћног и непријатељски настројеног суседа. Царински рат омогућио је Србији да се ослободи велике привредне зависности од Аустроугарске и избори за економски суверенитет, подигне свој међународни углед, консолидује унутрашње прилике у земљи и учврстио самопоуздање народа.

Уместо економског слома Србија ће из Царинског рата (1911) изаћи привредно знатно ојачана. Вредност спољнотрговинске размене током царинског рата стално расте и са 164,5 милиона динара колико је износила 1906. године достиже 240,8 милиона динара у 1910. години и свих тих година Србија има позитиван салдо – већи извоз од увоза. Деценијама до 1906. године Србија је имала дефицит државних финансија, а током Царинског рата елиминисан је дефицит државног буџета и уравнотежене јавне финансије. У периоду 1905-1911, вредност српске индустријске производње повећана је за седам пута, захваљујући и државном систему индустријских повластица којима је подстицана ова грана привреде.

Уводничари по позиву за ова два панела, према одлуци организатора, су истакнути функционери водећих невладиних организација које промовишу вредности и реформе у Србији, координирају пројекте и иницијативе које имају за циљ убрзање агенде „партнерски“ усаглашене између спољних и унутрашњих актера. Не доводећи у питање да они одлично обављају послове за које су задужени на местима на којима се налазе, сама чињеница да су они (два од четири) уводничара по позиву речито говори о стању у научним институцијама (у овом случају НДЕС, САЕН и Економски факултет), али и генерално о положају у коме се као држава и друштво налазимо. Ово, сложићете се, није потребно детаљније образлагати.

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

* * *

Друга два уводничара су академски економисти који су били на кључним функцијама у држави на почетку транзиције и имали одлучујућу улогу у креирању економске и социјалне политике чији основни курс (неолиберални модел неоколонијалног развоја) остаје у основи непромењен у ових 25 година без обзира што су се на власти смењивале многе политичке партије међусобно вербално непомирљиве. Беспштедно критикују власт кад су у опозицији, а када победе беспоговорно спроводе (под будним оком спољних партнера) исту политику већ пуних четврт века. Пошто је улога колеге Мирољуба Лабуса била изузетно велика на почетку транзиције и захтева детаљнији осврт у наставку ћу покушати да покажем због чега мислим да је погрешна одлука организатора да он буде први уводничар по позиву.

М. Лабус од 2000. до 2003. године био је потпредседник Савезне владе Југославије и министар за економске односе са иностранством, као и гувернер СРЈ у Светској банци и Европској банци за обнову и развој, а потом до 2006. године потпредседник Владе Србије. Осим тога, од 1994. до 1997. године био је потпредседник Демократске странке, а од 2002. до 2006. године председник странке Г 17 плус. Управо су чланови Демократске странке и Г 17 плус урадили програм који је прихватила нова власт после промене петооктобарске револуције 2000, године, заузели кључне економске ресурсе у Србији и програм реализовали у пракси.

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

Недавно сам (18.9.2025. на Научној конференцији „Турбуленције у међународним економским односима“) био у прилици да, после дужег времена, пажљиво саслушам излагање колеге М. Лабуса (Србија у новом светском поретку) и уверим се да он игнорише тектонске промене које су се одиграле у овом веку. Слушајући га подсетио сам се како је он почетком 2000-их година изјављивао како Србија мора да престане са политиком ослањања на „источне партнере“ (Русију и Кину), да је неопходан радикалан заокрет спољне политике, те да је време сарадње са Русијом и Кином прошла епоха и да су потребна отварања према Европској унији, либерализација трговине и реформи економије по западном моделу. Необично (да не кажем недопустиво) за једног високог званичника земље он је тада директно изјављивао да Русија и Кина наплату кредите које су дали режиму Слободана Милошевића захтевају од Милошевића, а не од нове власти.

Осим тога, бивши председник државе испоручен је суду који је имао више политичка него правна институција (по начину како је основан, правилима по којима је радио, а посебно селективном и пристрасном одлучивању) и то на симболичан дан – на Видовдан

Узгред да споменем (мада се ради о веома важном питању) – како је историја забележила – М. Лабус је потписао решење о испоруци Слободана Милошевића Хашком трибуналу у јуну 2001. године, у ситуацији када за то није постојала сагласност истражног судије који је водио поступак против Милошевића и који је једини надлежан да потпише решење о извођењу притвореника из затвора и његовој евентуалној испоруци. Овим решењем с потписом М. Лабус извршен је поступак изручења Слободан Милошевић ван редовне судске процедуре. Осим тога, бивши председник државе испоручен је суду који је имао више политичка него правна институција (по начину како је основан, правилима по којима је радио, а посебно селективном и пристрасном одлучивању) и то на симболичан дан – на Видовдан.

Неолиберализам пропао свуда - сем у главама српских економиста

Пише: Јован Б. Душанић
субота, 29 новембар 2025 01:23

[\(Печат\)](#)